

Natalia Ejtminowicz, Katarzyna Urban, Antoni Zięba (red.), *Ekologia prokreacji. Vademecum, Polskie Stowarzyszenie Obrońców Życia, Kraków 2016, ss. 360.*

Problematyka prokreacji nie przestaje dzielić różnych środowisk. Wydaje się, że jest ona jednym z głównych tematów współczesnego dyskursu publicznego, bo przecież takie tematy, jak: aborcja, diagnostyka prenatalna, metody sztucznej inseminacji, bezpłodność, stosowanie antykoncepcji, są wyzwaniem nie tylko w dziedzinie biomedycyny, ale również etyki. Na polskim rynku wydawniczym nie ma zbyt wielu publikacji, w których w kompetentny, a jednocześnie przystępny sposób byłyby przedstawione argumenty uzasadniające ekologiczne podejście do prokreacji. Naprzeciw takim wyzwaniom wychodzi publikacja Polskiego Stowarzyszenia Obrońców Życia.

Celem książki, jak wskazano we *Wstępie*, jest przybliżenie wyników badań „dotyczących zdrowia prokreacyjnego publikowanych wcześniej w recenzowanych czasopismach specjalistycznych (przede wszystkim o profilu medycznym)” (s. 6). Szerzenie rzetelnej wiedzy medycznej ma w opinii autorów pomóc w unikaniu powtarzania fałszywych teorii, np. w kwestii związku między dostępnością pigułek antykoncepcyjnych i wczesnoporonnych a ciążami wśród nastolatek. Przeszukanie baz literatury medycznej PubMed oraz MedLine pozwoliło autorom książki za zebranie setek ciekawych odpowiedzi na pytania w dziedzinie zdrowia prokreacyjnego. Wychodzą one naprzeciw postulatом współczesnych dokumentów na temat seksualności, np. *Deklaracji Praw Seksualnych* z 2014 r. (World Association of Sexual Health, *Declaration of Sexual Rights*), w której znalazło się stwierdzenie, cytowane we *Wstępie*: „Każdy powinien mieć dostęp do rzetelnych naukowo i zrozumiałych informacji na temat seksualności, zdrowia reprodukcyjnego oraz praw związanych z seksualnością, możliwych do uzyskania w różnych źródłach. Informacje te nie powinny podlegać subiektywnej cenzurze, zatajeniu ani zamierzonemu przedstawianiu w fałszywym świetle” (s. 7).

Materiał w publikacji został podzielony na szesnaście rozdziałów, poprzedzonych wstępem, z dodatkiem, zatytułowanym „Alternatywy” oraz z cennym indeksem rzeczowym. Na początku każdego z rozdziałów zamieszczono „punkty kluczowe” zawierające krótki pozytywny wykład danego tematu. W kolejnych punktach każdego z rozdziałów w formie pytań i stwierdzeń oraz cytatów

zamieszczono materiał z artykułów naukowych. Te swego rodzaju fiszki są ciekawą formą promocji osiągnięć współczesnej nauki. Każdy z cytatów został opatrzony dokładnym zapisem bibliograficznym, stając się w ten sposób gotowym materiałem do dalszej pracy naukowej lub popularno-naukowej.

W rozdziale pierwszym: *Zapłodnienie początkiem życia człowieka* zostały zamieszczone stwierdzenia uzasadniające, dlaczego moment zapłodnienia jest początkiem życia człowieka, zaczerpnięte z publikacji lekarzy medycyny, naukowców z dziedziny perinatologii, genetyki, położnictwa, ginekologii, embriologii, pediatrii, chemii organicznej i bioetyki. Ponadto przywołano hasła z kilkunastu słowników medycznych *online*, w których określono w taki właśnie sposób początek życia.

Rozdział drugi został poświęcony ciąży (*Dziewięć pierwszych miesięcy życia człowieka*), gdzie krok po kroku przeanalizowano rozwój od poczęcia, czyli od pojedynczej komórki o średnicy około 0,1 mm, aż po etap noworodkowy.

W trzecim rozdziale omówiono kwestię bólu płodu ludzkiego, uzasadniając, dlaczego i w jaki sposób dziecko przed narodzeniem jest zdolne do odczuwania bólu. Podjęto tu kwestię reakcji dziecka nienarodzonego na badania w okresie prenatalnym, konieczność znieczulania i przestrzegania także w tym aspekcie praw człowieka. Wskazano kilka artykułów, ukazujących płód ludzki jako pacjenta.

Kolejny, czwarty rozdział, został poświęcony ekologii płodności, czyli metodom naturalnego planowania rodziny, które mogą mieć bardzo wiele korzyści oprócz rozpoznawania płodności. Rozwiano w tym miejscu także wiele mitów, dotyczących dostępności lub skuteczności naturalnego podejścia. Przywołano publikacje naukowe, które potwierdzają, że wszystkie kobiety, niezależnie od wykształcenia i stanu, mogą stosować naturalne metody, które są korzystne także dla ich zdrowia, a przy tym skuteczne w działaniach zmierzających do poczęcia. W szczególny sposób przypomniano w tym aspekcie zalety NaProTechnologii®. Konsekwentnie, w kolejnym, piątym rozdziale, omówiono procedurę *in vitro*, uzasadniając jej szkodliwość zarówno dla samych embrionów powstałych w wyniku zastosowania sztucznego zapłodnienia, jak i rodziców dzieci.

Następne dwa rozdziały poświęcono tematom: *Prewencja HIV/AIDS* (rozdział 6) oraz *Edukacji seksualnej i jej skuteczności* (rozdział 7). Cytowane są w nich publikacje uzasadniające, dlaczego ważna jest edukacja seksualna w okresie szkolnym, a także jakimi kryteriami moralnymi powinno się kierować w zaznajamianiu dzieci i młodzież z wiedzą w tym temacie.

Osiem kolejnych rozdziałów dotyczy różnych aspektów aborcji: *Przyczyny decyzji aborcyjnych* (rozdział 8), *Bezpośrednie powikłania po aborcji* (rozdział 9), *Odległe skutki aborcji* (rozdział 10), *Aborcja a nowotwory* (rozdział 11), *Skutki psychiczne aborcji* (rozdział 12), *Śmiertelność matek a aborcja* (rozdział 13), *Środki*

wczesnoporonne (rozdział 14), *Antykoncepcja a aborcja* (rozdział 15). Są one próbą przywołania wielu fragmentów tekstów naukowych udowadniających zgubne konsekwencje czynów aborcyjnych, także tych, o których rzadko mówi się w dyskursie publicznym: chorobach nowotworowych kobiet, syndromie poaborcyjnym, innych problemach psychologicznych nie tylko u matek, ale i ojców abortowanych dzieci. Niezwykle istotne wydaje się naukowe uzasadnienie skutków działania niektórych farmakologicznych środków wczesnoporonnych, które w opinii bardzo wielu badaczy w niektórych krajach wypierają chirurgiczne zabiegi przerywania ciąży. Co więcej, cytowane są badania naukowe, które wskazują, iż brakuje dowodów, że zwiększony dostęp do pigułek typu „dzień po” redukuje wskaźnik nieplanowanych ciąż lub aborcji. Nie mniej istotne są rozważania naukowe na temat realnego związku między rozpowszechnianiem środków antykoncepcyjnych a wysokim wskaźnikiem stosowania aborcji. Cytowane są badania populacyjne, w których stwierdza się wielokrotnie wyższe niż w testach klinicznych wskaźniki zawodności niektórych środków antykoncepcyjnych, np. prezerwatywy czy pigułki.

Ostatni, szesnasty rozdział, zawiera rozważania z artykułów i publikacji naukowych, poświęconych medycznemu skutkom antykoncepcji hormonalnej. Znalazły się w nim odpowiedzi w postaci cytatów i treści z publikacji naukowych na temat rakotwórczych konsekwencji pigułki antykoncepcyjnej, jej negatywnego wpływu na układ sercowo-naczyniowy kobiety, a także o wpływie środków antykoncepcyjnych na ogólną jakość życia seksualnego.

Cenny, praktyczny dodatek został zatytułowany: *Alternatywy*. Zawarto w nim wiele konkretnych wiadomości teleadresowych i różnego typu spisów, pomocnych w kwestii opieki nad kobietą ciężarną, samotnymi matkami, parami doświadczającymi bezpłodności, zasad adopcji lub chcących kontrolować w sposób naturalny swoją płodność. Znaleźć zatem można informacje prawne o zasadach adopcji, spis domów samotnych matek związanych z Kościołem katolickim w Polsce ze wszystkich diecezji, wykaz ośrodków adopcyjnych oraz katolickich telefonów zaufania, wykaz okien życia oraz wykaz lekarzy – konsultantów NaProTechnologii® (NFPMC) i instruktorów Modelu Creighton (FCP).

Dopełnieniem całości jest indeks rzeczowy z kilkudziesięcioma hasłami do konsultacji. W ramach szerokiego projektu edukacyjnego, służącego ochronie życia ludzkiego jako wartości fundamentalnej, Autorzy zaprezentowali również odnośniki do aktualizowanych na bieżąco stron internetowych: www.ekologia-prokreacji.pl oraz www.ecologyofprocreation.pl.

Książka *Ekologia prokreacji. Vademecum* to pierwsza tego rodzaju publikacja na rynku polskim, ukazująca w wielowątkowy, interdyscyplinarny sposób bogatą i skomplikowaną kwestię płodności ludzkiej. Proekologiczne i antyekologiczne ujęcia od wielu lat dzielą różne środowiska. Wydaje się, że książka ta jest

ważnym, cennym i rzeczowym głosem, wspierającym działaczy *pro life* w Polsce, odwołujących się choćby do rozpowszechnionej w czasie pontyfikatu Benedykta XVI kategorii „wartości nienegocjowalnych”, niepodlegających dyskusji, wśród których naczelną rolę zajmuje ochrona życia ludzkiego od poczęcia aż do naturalnej śmierci. Bez gruntownej, popartej naukowymi argumentami wiedzy, każda informacja może zostać zmanipulowana i zideologizowana. Tymczasem kwestia płodności, fundamentalna dla przyszłości rodzaju ludzkiego, zasługuje na właściwe, rzetelne i interdyscyplinarne ujęcie, bardzo dobrze przekazane w omówionej publikacji.

ks. dr Wojciech Kućko

Wydział Studiów nad Rodziną – UKSW w Warszawie